

Валерій Гунін

Воєнно-дипломатична академія імені Євгенія Березняка Міністерства оборони України, Україна

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ РОЗВІДУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЗАГОСТРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- ПСИХОЛОГІЧНОГО ПРОТИСТОЯННЯ

Valerii Hunin

Military Diplomatic Academy named after Yevheniy Bereznyak of the Ministry of Defense of Ukraine

PROBLEMS OF ENSURING THE SAFETY OF INTELLIGENCE ACTIVITIES IN THE CONTEXT OF AN AGGRAVATION OF INFORMATION AND PSYCHOLOGICAL CONFRONTATION

The features of modern information space are investigated. The content of information security of the state and its population in the context of the Russian Federation conducting a hybrid war against Ukraine is disclosed. The main distributors of disinformation materials in modern information space are identified. The role of the Russian special services in organizing and conducting an information war against Ukraine is revealed. The features of the information-psychological impact of the military adversary on various social groups of the population are studied. The nature of the harm to the security of intelligence activity as a result of such an impact is determined. Possible ways of organizing adequate counteraction in the conditions of aggravation of information-psychological confrontation are suggested.

Keywords: information space, information and psychological confrontation, informational and psychological impact, information and psychological warfare, informational and psychological operations, intelligence activities, intelligence units, temporarily occupied territory.

В умовах загострення інформаційно-психологічного протиборства під час ведення Російською Федерацією (РФ) гібридної війни проти України суттєво зросла активність російських (проросійських) засобів масової інформації (ЗМІ), інших джерел медійного середовища (мас-медіа, дерект-медіа), окремих сайтів і блогів в Інтернеті, які є елементами сучасного інформаційного простору. Зростання такої активності призвело до того, що останнім часом почали відбуватися деструктивні зміни у свідомості та ставленні населення України до сучасних подій. Особливу небезпеку для України становлять зміни певних світоглядних засад як у очільників нашої держави, так і керівників інших країн, що активно взаємодіють з Україною.

Наприклад, спостерігається різне (як про-, так і антиукраїнське) ставлення різних суспільних груп до розведення військ на лінії зіткнення з російськими угрупованнями та їх найманцями, проблематичне спілкування деяких представників влади з ветеранами ООС (АТО), проведення актів громадського протесту проти такого розведення, продовження кадрових призначень у секторі безпеки і оборони, які критично сприймаються окремими суспільними групами тощо. Всі ці фактори викликають напруження як у структурах влади, так й у пересічних громадян. Завдяки деструктивному впливу інформаційних факторів загострюється загальна безпекова ситуація в державі, яку так чи інакше можна пов'язати із діями сучасної влади. Тому пріоритетними завданнями керівництва нашої держави мають залишатися: забезпечення інформаційної безпеки громадян; захист суспільної свідомості від небезпечних інформаційних впливів; недопущення маніпулювання офіційною інформацією в інтересах ворожих структур; блокування надходження до населення дезінформаційних матеріалів; недопущення навіювання різними засобами інформації хибних образів та думок; руйнування механізмів, спрямованих на спонукання окремих громадян до протиправних дій тощо¹.

¹ Вронська, Т.В. (2017). Інформаційно-психологічні операції в діяльності військової розвідки: теоретико-історичний екскурс. *Вісник воєнної розвідки*, 46, 106-111.

Безумовно, на сьогодні громадяни України перебувають у широкому інформаційному просторі, елементами якого є як звичайні ЗМІ, так і сучасні кібернетичні системи. За допомогою специфічних відомостей, якими наповнено сучасні медіа-портали, відбувається активний інформаційно-психологічний вплив на свідомість пересічних громадян. Іноземні спецслужби, насамперед російські, мають достатньо великі можливості впливати на український інформаційний простір, зокрема змістовно його наповнювати у своїх інтересах. Це дає їм можливість реалізовувати найрізноманітніші (у тому числі вкрай небезпечні) сценарії інформаційного протиборства на території України. Таке протиборство завжди призводить до загострення політичної ситуації в країні. Завдяки цьому створюються суттєві перешкоди розвідувальній діяльності, особливо в районі проведення ООС і на тимчасово окупованих територіях (ТОТ)¹.

Визначено, що сучасний інформаційний простір містить певні загрози, що становлять психологічну небезпеку для кожної окремої особистості та для суспільства в цілому. Серед найбільш небезпечних загроз можна визначити такі:

деструктивний інформаційний вплив (внутрішній – через проросійські ЗМІ або зовнішній – через російський медіа простір) всередині держави та за її межами, що створює потенційну або реальну загрозу зниження темпів розвитку України, селекції негативних змін у процесі формування демократичного суспільства та його окремих суб'єктів;

заподіяння моральної шкоди посадовим особам держави, політичним діячам, українським активістам, представникам громадськості через деструктивні зміни у свідомості різних верств населення України;

нанесення економічних збитків державі через програмний вплив на інформаційні ресурси та інфосферу машинно-технічних систем (на кшталт вірусу “Петя”);

створення російськими спецслужбами в Україні сукупності чинників, які перешкоджають використанню інформаційного середовища в інтересах суспільства й держави (перш за все мова йде про паплюження окремих державних ЗМІ, дезінформування або подання населенню викривленої, неправдивої інформації тощо);

зростання активності деструктивного інформаційного впливу на місцеве населення тимчасово окупованих територій, особливо в районах поблизу лінії розмежування, що в цілому негативно впливає на безпеку виконання розвідувальних завдань².

Наразі інформаційний вплив на українське суспільство з боку воєнного противника посилюється, набуваючи дедалі більш різноманітних форм – від “м’якої” інформаційної обробки масової свідомості до залаштуноквого лобіювання своїх інтересів у сфері державної політики та управління. Компетентними органами встановлено, що цей вплив здійснюється під контролем та за безпосередньою участю російських спецслужб. На сьогоднішній день він набув масштабів інформаційної війни, яка є складовою гібридної війни РФ проти України. Оскільки зазначений інформаційний вплив спрямовано саме на формування суспільної думки громадян нашої держави в інтересах воєнного противника і він навіть призводить до зміни їх свідомості, такий вплив можна впевнено визначити як інформаційно-психологічний.

В умовах гібридної війни воєнний противник постійно здійснює інформаційно-психологічний вплив на різні верстви населення не тільки на території України, але й в інших країнах світу. Проведення такого впливу у першу чергу здійснюється із залученням наявних сил і засобів російських спецслужб. Зокрема, для дискредитації української державності спецслужби воєнного противника готують і проводять чисельні інформаційно-психологічні операції, які у своїй сукупності й складають повномасштабну інформаційну війну проти України. Особливістю такого впливу є організація розповсюдження широкого потоку фейкових (дезінформаційних) матеріалів через наявні російські (проросійські) ЗМІ, які намагаються домінувати в українському інформаційному просторі. Насамперед це стосується ЗМІ, які діють на ТОТ³. Варто зауважити, що кількість таких ЗМІ постійно збільшується, причому не тільки на території України.

До теперішнього часу силові відомства та інші уповноважені інституції в Україні недостатньо уваги приділяють провадженню адекватних заходів з протидії інформаційно-психологічному впливу,

¹ Биченок, М.М., Шемаєв, В.М. (2011) Формалізація та оцінювання інформаційних загроз національним інтересам. *Труди університету*, 1(100), 54-61.

² Нестерович, І.Г., Чабаненко, О.В. (2017). Інформаційно-психологічна війна РФ та самопроголошених ДНР та ЛНР проти України в умовах проведення АТО. *Вісник воєнної розвідки*, 45, 10-15.

³ Карпенко, А. (2019). *Антиукраїнські тенденції в українській державі*.

<www.inshi.info/infowar/antuyukrajinski_tendencii_karpenko> (2019, листопад, 21).

який здійснюється через російські (проросійські) ЗМІ та деструктивно діє на свідомість різних верств населення. Для організації ефективної протидії такому впливу керівництву держави потрібно задіяти можливості всіх силових відомств та компетентних організацій (установ). Своєю діяльністю залучені державою сили і засоби повинні направити на формування такого інформаційного простору на території України та за її межами, який би відповідав державним інтересам. Одним із варіантів забезпечення безпеки процесу формування українського інформаційного простору вбачається організація скоординованих дій залучених до цього процесу уповноважених органів, основною метою яких має бути підготовка і розповсюдження таких контрматеріалів, які б викривали фейкові (дезінформаційні) матеріали, що розповсюджують російські (проросійські) джерела інформації щодо України та її мешканців, дискредитували такі джерела і в подальшому запобігали можливим негативним наслідкам їх впливу на українське населення. На сучасному етапі Україна, на жаль, програє РФ в інформаційній війні, і це вочевидь завдає значної шкоди безпеці розвідувальної діяльності, особливо в районі проведення ООС та на ТОТ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-історичний екскурс у провадження інформаційно-психологічних операцій в інтересах розвідки розглянуто Вронською Т.В.¹. Сутність та місце інформаційного впливу в інформаційному протиборстві описали Биченок М.М., Шемаєв В.М.² Основні джерела інформаційно-психологічного впливу та теоретичні аспекти дискредитації вищого керівництва ворожих держав, поширення сфальшованої інформації, способи підбурювання людей на виступи проти чинної влади в Україні описано в низці джерел³. Деякі аспекти протидії негативному інформаційно-психологічному впливу на місцеве населення в ході здійснення миротворчої місії підрозділами Збройних Сил України розглядали різні автори⁴. На основі аналізу характеру інформаційно-психологічного впливу на якість розвідувальної діяльності в районі проведення ООС і на ТОТ Донецької та Луганської областей зроблено висновок щодо необхідності організувати адекватну протидію такому впливу з метою підвищення її безпеки⁵.

Загальний аналіз останніх публікацій показує, що, незважаючи на певні теоретичні здобутки, науковці недостатньо уваги приділяють практичним питанням організації адекватної протидії інформаційно-психологічному впливу воєнного противника силами та засобами компетентних державних установ, що сточується у першу чергу сил та засобів розвідувального органу.

Метою статті є вироблення практичних рекомендацій щодо організації адекватної протидії інформаційно-психологічному впливу РФ на населення України силами та засобами розвідувального органу, що має сприяти процесу вдосконалення системи забезпечення безпеки діяльності розвідувальних підрозділів в районі проведення ООС і на ТОТ Донецької та Луганської областей. Запропоновані рекомендації розроблені на основі аналізу особливостей інформаційно-

¹ Вронська, Т.В. (2017). Інформаційно-психологічні операції в діяльності військової розвідки: теоретико-історичний екскурс. *Вісник воєнної розвідки*, 46, 106-111.

² Биченок, М.М., Шемаєв, В.М. (2011) Формалізація та оцінювання інформаційних загроз національним інтересам. *Труди університету*, 1(100), 54-61.

³ Нестерович, І.Г., Чабаненко, О.В. (2017). Інформаційно-психологічна війна РФ та самопроголошених ДНР та ЛНР проти України в умовах проведення АТО. *Вісник воєнної розвідки*, 45, 10-15.; Карпенко, А.

Антиукраїнські тенденції в українській державі. <www.inshi.info/infowar/antyuukrajinski_tendencii_karpenko> (2019, листопад, 21); Жарков, Я. *Небезпеки особистості в інформаційному просторі*.

<[http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2554\(2930\)](http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2554(2930))> (2019, листопад, 24); Погляд з України.

<<http://uaian.livejournal.com/7024.html>> (2019, листопад, 28).

⁴ Певцов, Г.В., Залкін, С.В., Сідченко, С.О., Хударковський, К.І. (2015). Інформаційно-психологічні операції Російської Федерації в Україні: моделі впливу та напрямки протидії. *Наука і оборона*, 2, 28-32.; Дзюба, М.Т., Онишук, М.І. (2009). *Деякі аспекти протидії негативному інформаційно-психологічному впливу в ході миротворчої місії підрозділів Збройних Сил України*. <<http://defpol.org.ua/site/index.php/ru/arhiv/2009-09-10-11-54-49/244-2009-09-12-09-51-16>> (2019, листопад, 26); Гусаров, В. Інформаційні операції Росії: якою має бути відповідь України. *ІАЦ РНБО*. <<http://atocrimea.ukrinform.ua/ua/publication/informacijni-operaciji-rosiji-jakojuta-maje-buti-vidpovid-ukrajini>> (2019, грудень, 14).

⁵ Певцов, Г.В., Залкін, С.В., Сідченко, С.О., Хударковський, К.І. (2015). Інформаційно-психологічні операції Російської Федерації в Україні: моделі впливу та напрямки протидії. *Наука і оборона*, 2, 28-32.; Дзюба, М.Т., Онишук, М.І. (2009). *Деякі аспекти протидії негативному інформаційно-психологічному впливу в ході миротворчої місії підрозділів Збройних Сил України*. <<http://defpol.org.ua/site/index.php/ru/arhiv/2009-09-10-11-54-49/244-2009-09-12-09-51-16>> (2019, листопад, 26); Нестерович, І.Г., Чабаненко, О.В. (2017). Інформаційно-психологічна війна РФ та самопроголошених ДНР та ЛНР проти України в умовах проведення АТО. *Вісник воєнної розвідки*, 45, 10-15.

психологічного впливу на різні верства населення нашої країни в умовах ведення гібридної війни РФ проти України. Визначено, якими саме силами та засобами розвідувального органу та інших зацікавлених структур, залучених до розвідувальної діяльності, можна організувати адекватну протидію такому впливу в сучасних умовах та з мінімальними витратами.

Виклад основного матеріалу. Поширювачі дезінформаційних матеріалів. Найбільш агресивними по відношенню до України та її військових формувань є такі антиукраїнські ЗМІ: російський інтернет-портал “Страна.Ru”, російська радіостанція “Эхо Москвы”, видання “Крымская правда”; агенція “Дело”, агенція “Русская линия”, видання “Московский комсомолец”; видання “Крымское время”, видання “Единая Русь”, видання “Единое отечество”, агенція “ИТАР-ТАСС”, агенція “Радіо Росії”; російська інформаційна агенція “REGNUM”, агенція “Тиждень”, агенція “Фонд стратегической культуры”, російський аналітичний інтернет-журнал “РП Монитор”, російська інформаційна агенція “Новый Регион”, інформаційна агенція “Газета 24”; веб-сторінки: www.rian.ru, www.chaspik.info, www.kavkaz-uzel.ru, www.osradio.ru, www.monitor.bg, www.gzt.ru, www.orenburg.kp.ru, www.regnum.ru, www.dni.ru, www.ura-inform.com, www.pravda.ru, www.novayagazeta.ru, www.19rus.info, www.ufakp.ru, www.rbcdaily.ru, www.rbct.ru, www.news.mail.ru, www.vovremya.info, www.news.liga.net, www.business-politika.net, www.Uatoday.net, www.itogi.ru, www.lentra.ru, www.glavred.info, www.liveinternet.ru, www.rosbalt.ru, www.nr2.ru, www.vz.ru, www.freestavrida.org, www.sevastopol.ru, www.bigmir.net, а також інші джерела інформації: періодичні друковані видання, книжкові видання, телебачення, радіо, спеціальні засоби (психотропні, технології подвійного впливу, нейролінгвістичні тощо).

Протягом 2014-2019 років найбільш впливовими пропагандистськими інтернет-ресурсами, які ведуть активну антиукраїнську пропаганду на ТОТ, визнано: “Новости Донецкой республики”, “Остров”, “Новороссия”, dan-news.info (інформаційне агентство “Донецкое агентство новостей”), dnr24.su (інтернет-ресурс та радіостанція), news-front.info (інформаційне агентство “Новостной фронт”), povorus.info (інформаційне агентство), antifashist.com (інформаційне агентство), oplot.info (інформаційне агентство), anna-news.info (інформаційно-аналітичний ресурс), tribunal-today.ru (аналітичний веб-сайт), “XXI век”, “Исток” та ін. Важливим є те, що більшість із заявлених інформагентств користується інформацією вторинного інформаційного потоку російських ЗМІ, переробляючи матеріали лише текстуально. Крім того, в інтернет-просторі ТОТ створюють спеціалізовані сайти, де публікують персональні дані військовослужбовців ЗС України, яких звинувачують у скоєнні злочинів проти так званих ДНР і ЛНР.

Особливості організації російськими спецслужбами інформаційно-психологічного впливу на населення України. Зважаючи на результати аналізу провідних російських видань останніх п’яти років, можна стверджувати, що протягом вказаного періоду РФ стосовно України, зокрема її керівництва, пересічних громадян, представників військових формувань тощо веде приховану інформаційно-психологічну війну, яка на теперішній час вже переросла у відкриту інформаційно-психологічну агресію. Така агресія відбувається із задіянням різних засобів розповсюдження інформації та пропаганди, через які російські спецслужби постійно нав’язують населенню нашої країни і світовій громадськості думку про виправданість дій Росії на адресу України, залякують неминучою кризою в двосторонніх відносинах між державами, доводять думку щодо необхідності змін конституційного ладу в Україні. З метою дезінформувати населення України (насамперед жителів ТОТ та проживаючих в районі проведення ООС) особливу увагу спецслужби РФ приділяють викривленню в інформаційному просторі України комунікативних потоків щодо висвітлення рішень воєнно-політичного керівництва.

Особливості інформаційно-психологічного впливу на різні верстви населення. Спочатку потрібно розкрити поняття – учасники ООС. Так, учасниками ООС можна вважати всіх представників військових формувань, які безпосередньо беруть участь в цій операції. Але, крім означеної категорії громадян України, в районі воєнного конфлікту по обидва боки лінії розмежування живе чимало цивільних осіб, які мають сталі зв’язки (родинні, товариські, службові) з представниками тієї чи іншої сторони протистояння. З цієї причини місцеве населення вимушено постійно перетинати лінію розмежування і брати пасивну або навіть активну участь у бойових діях в районі проведення ООС. Тому до категорії учасників ООС доцільно також віднести тих громадян України, які виконують специфічні функції (наприклад, волонтерські, розвідувальні тощо) або просто проживають у районі проведення ООС, а також тих, що контактують з ними з робочих питань або мають родинні зв’язки. Таким чином, населення України, яке піддається інформаційно-психологічному впливу, у цілому

можна розділити на три основні групи: 1 група – учасники ООС; 2 група – населення ТОТ; 3 група – громадяни інших регіонів України, які різною мірою відчують інформаційний вплив російських (проросійських) ЗМІ (через родинні або робочі зв'язки).

Російські (проросійські) ЗМІ користуються такими методами інформаційного впливу, як компрометація, дискредитація, маніпуляція та дезінформація. Варто пам'ятати, що ті ж самі методи використовують для розповсюдження інформації через так званих агентів впливу, а також різні технічні засоби передачі інформації, Інтернет, які контролюються і корегуються російськими спецслужбами.

Для уніфікації викладених у статті матеріалів пропонується їх розглядати з огляду саме на інформаційно-психологічний вплив на населення нашої країни, а методи, які використовують російські спецслужби в процесі розповсюдження фейкової інформації, об'єднати поняттям – дезорієнтування населення. Особливу роль в дезорієнтуванні населення відіграє так званий інформаційний вакуум, в якому перебуває більшість людей на окупованих територіях і тому сприймає фейкові відомості як достовірну інформацію.

Потрібно також брати до уваги, що підготовлена російськими спецслужбами інформація (дезінформація) про події в Україні так чи інакше впливає на свідомість світової громадськості. Наслідки такого впливу на населення і нашої держави, й інших країн світу у будь-якому разі опосередковано загрожують безпеці розвідувальної діяльності, що здійснюється уповноваженими на це органами (підрозділами) України, зокрема розвідувальним органом.

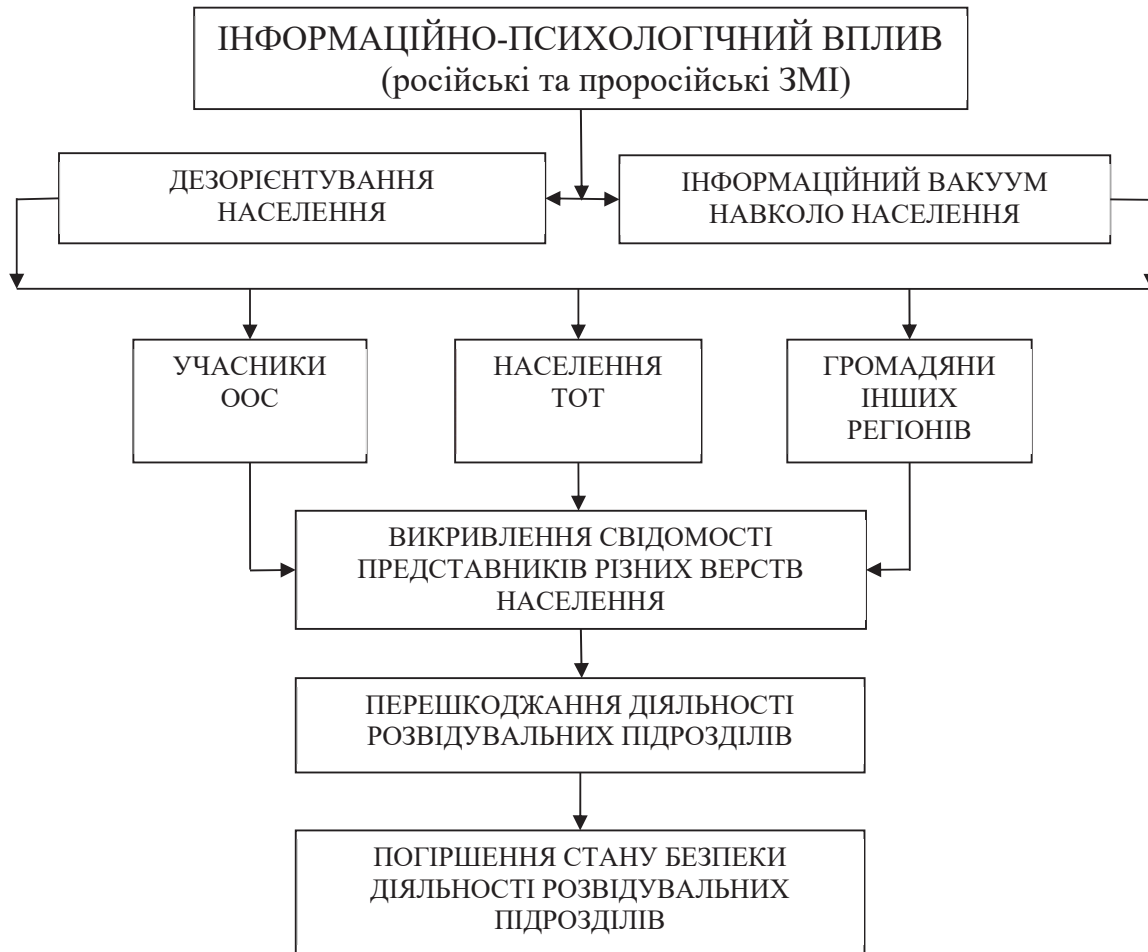
Виходячи з цього, в умовах гібридної війни РФ проти України розвідувальний орган має постійно посилювати і вдосконалювати заходи безпеки діяльності підпорядкованих йому підрозділів. Оцінка наявних сил та засобів розвідки дає підстави стверджувати, що їх достатньо для організації адекватної протидії інформаційно-психологічному впливу з боку російських (проросійських) ЗМІ на різні верстви населення. Наявні сили та засоби дають можливість також здійснювати відповідні заходи для своєчасного усунення негативних наслідків такого впливу.

Яким чином здійснюється інформаційно-психологічний вплив на свідомість представників різних верств населення у районі проведення ООС і на ТОТ України, які наслідки в масштабах держави він може мати і як це загалом позначається на безпеці розвідувальної діяльності, показано на рис. 1.

Актуальність створення підрозділів (відділів) інформаційної протидії. З огляду на необхідність постійно вдосконалювати діючу систему забезпечення безпеки діяльності розвідувального органу та аналогічних систем інших уповноважених на проведення такої діяльності структур, наявних сил, засобів та інформації, що фігурують в цих структурах, а також з метою організації адекватної протидії цими структурами інформаційно-психологічному впливу з боку ЗМІ РФ, пропонується на базі існуючого або створеного інформаційно-аналітичного підрозділу створити підрозділ (відділ) інформаційної протидії. Передбачається, що він підпорядкуватиметься безпосередньо начальнику розвідувального органу або іншій уповноваженій на проведення розвідувальної діяльності структурі. Спільними міжвідомчими наказами визначатимуться функції таких підрозділів (відділів), права і обов'язки їх співробітників, коригуватиметься і спрямовуватиметься їх діяльність, у тому числі в районі проведення ООС.

Особливості комплектування підрозділів (відділів) інформаційної протидії та його завдання (функції). Для ефективного функціонування вказаного підрозділу (відділу) необхідно укомплектувати його підготовленими фахівцями з числа діючих співробітників розвідувального органу. Таким же чином буде проводитися укомплектування зазначеного підрозділу (відділу) в іншій державній структурі, що виконує розвідувальні завдання. До складу таких підрозділів (відділів) мають входити фахівці інформаційно-аналітичного, технічного та оперативного напрямів діяльності.

Основними завданнями підрозділу (відділу) мають бути виявлення джерел фейкової (викривленої) інформації, підготовка на її основі так званих контрматеріалів (правдивих матеріалів, контрпропаганди, спеціально підготовлених даних тощо) і доведення їх до різних верств населення всіма можливими способами та засобами (зокрема через оперативні можливості). Ці завдання створені в структурах різних розвідувальних органів підрозділи (відділи) будуть реалізовувати шляхом безперервного моніторингу та аналізу медіапростору (особливо в районі проведення ООС) для визначення загроз, які здатні негативно впливати на сили та засоби тих структур, що виконують розвідувальні функції, вивчення характеру інформаційно-психологічного впливу з боку російських (проросійських) ЗМІ на інших учасників ООС, а також на населення центральних регіонів України.

Рис. 1. Особливості інформаційно-психологічного впливу на різні верстви населення

За результатами проведеного аналізу підготовлені контрматеріали потрібно погоджувати з керівництвом залученої до розвідувальної діяльності структури. У разі, якщо ці матеріали стосуються інтересів держави в цілому, вони погоджуватимуться РНБО. Після погодження такі матеріали буде легендовано (від імені третіх осіб) розповсюджено співробітниками підрозділів (відділів) інформаційної протидії в районі проведення ООС та на ТОТ. Матеріали можуть розповсюджуватися або через оперативні можливості, або з використанням спеціальних технічних засобів (інтернет-сайтів, блогів, дронів, снарядів, різних технічних каналів зв'язку тощо). Для їх розповсюдження доцільно також залучити спеціально створені і не пов'язані з державними структурами друковані ЗМІ (на кшталт, “жовтої преси”), а в разі потреби – навіть шляхом проведення спеціально підготовлених дискусій на відкритих форумах.

Інформаційне забезпечення діяльності підрозділів (відділів) інформаційної протидії. Окрім медіапростору джерелами інформації для співробітників створеного підрозділу (відділу) можуть слугувати: оперативні джерела зацікавлених відомств; інформаційно-аналітичні підрозділи структур, залучених до організації протидії деструктивному впливу; підрозділи по зв'язках з громадськістю.

Фінансове забезпечення діяльності підрозділів (відділів) інформаційної протидії. Створення підрозділів інформаційної протидії дає можливість без зайвих витрат, своєчасно розповсюджувати контрматеріали, використовуючи всі інформаційні та оперативні можливості розвідувального органу, а також інших зацікавлених структур, що є економічно вигідною перспективою.

Фінансування підрозділів інформаційної протидії здійснюватиметься за рахунок: існуючої в кожному зацікавленому відомстві (структурі) системи грошового забезпечення працівників

(співробітників, службовців, військовослужбовців тощо); преміальних коштів на заохочення сторонніх осіб, що надаватимуть допомогу підрозділу інформаційної протидії у розповсюдженні контрматеріалів (у разі потреби); коштів на оплату Інтернету (інших технічних каналів зв'язку).

Правові аспекти діяльності підрозділів інформаційної протидії. Свої функції зазначені підрозділи виконуватимуть на підставі діючої в Україні законодавчої бази. За основу передбачається взяти положення Указу Президента України від 16.02.2006 № 134-Зц/2006 “Про рішення РНБО України “Про загострення суспільно-політичної ситуації та нейтралізацію негативних наслідків зовнішнього впливу на політичні та економічні процеси в Україні”, а також Закону України “Про розвідувальні органи України”, зокрема статей 1, 4 та 9. В останній йдеться про право розвідувальних органів “... забезпечувати власну безпеку діяльності...та захист своїх сил, засобів і інформації від протиправних дій та загроз”¹.

В процесі застосування положень діючої нормативно-правової бази підрозділам інформаційної протидії слід брати до уваги військовий стандарт ВСТ. 01.004.004 – (01) “Інформаційна безпека держави у воєнній сфері. Терміни та визначення”², зокрема тлумачення терміну «інформаційна загроза державі», якою пропонується вважати «інформаційний вплив на соціальні об'єкти, інформаційну інфраструктуру та ресурси, що проявляється як організоване цілеспрямоване втручання у свідомість (підсвідомість) цільової аудиторії з метою корекції її поведінки та (або) світогляду, зміни морально-психологічного стану».

Висновки. Інформаційно-психологічний вплив РФ на різні верстви населення нашої держави призводить до викривленого розуміння багатьма людьми процесів, які відбуваються в Україні. Поширення фейкової інформації щодо подій у районі проведення ООС і на ТОТ негативно впливає на ставлення пересічних громадян щодо окремих рішень керівництва держави на застосування військових формувань України в районі проведення ООС, зокрема розвідувальних підрозділів. Наслідками такого впливу є створення штучних перешкод, що заважають розвідувальним підрозділам якісно виконувати завдання, особливо в районі воєнного конфлікту. Неналежна організація інформаційно-аналітичного забезпечення розвідувальних підрозділів в районі проведення ООС, низький рівень організації національної інформаційної інфраструктури та неконтрольована діяльність російських (проросійських) ЗМІ – усе це впливає на безпеку розвідувальної діяльності.

Запропоновані рекомендації щодо створення підрозділів інформаційної протидії у структурах, які залучаються державою до проведення розвідувальної діяльності, розкривають нові шляхи вдосконалення загальної системи забезпечення безпеки діяльності розвідувальних підрозділів, насамперед тих, які виконують завдання в районі проведення ООС і на ТОТ.

Перспективи подальших досліджень. У наступних публікаціях вбачається за доречне деталізувати механізм організації якісної протидії інформаційному впливу РФ силами та засобами створених підрозділів інформаційної протидії в умовах загострення інформаційно-психологічного протиборства.

References:

1. Bychenok, M.M., Shemaiev, V.M. (2011) Formalizatsiia ta otsiniuvannia informatsiinykh zahroz natsionalnym interesam [Formalizing and evaluating information threats to national interests]. *Trudy universytetu* [Proceedings of the University], no. 1(100), 54-61. [in Ukrainian].
2. *Viiskovyi standart. Informatsiina bezpeka derzhavy u voiennoi sferi. Terminy ta vyznachennia: VST 01.004.004 – 2014 (01) 2014* [Military standard. Information security of the state in the military sphere. Terms and definitions: TSA 01.004.004 – 2014 (01)] (Ministerstvo oborony Ukrainy) [Ministry of Defence Ukraine]. Kyiv. [in Ukrainian].
3. Vronska, T.V. (2017). Informatsiino-psykholohichni operatsii v diialnosti viiskovoi rozvidky: teoretyko-istorychnyi ekskurs [Information-psychological operations in the activities of military intelligence: theoretical and historical excursion]. *Visnyk voiennoi rozvidky* [Bulletin of Military Intelligence], no. 46, 106-111. [in Ukrainian].
4. Husarov, V. Informatsiini operatsii Rosii: yakoiu maie buty vidpovid Ukrainy [Russias information operations: what Ukraines response should be]. *IATs RNBO*. <<http://atocrima.ukrinform.ua/ua/publication/informacijni-operaciji-rosiji-jakoju-maje-buty-vidpovid-ukrajini>> (2019, December, 14). [in Ukrainian].
5. Dziuba, M.T., Onyshchuk, M.I. (2009). *Deiaki aspekty protydii nehatyvnomu informatsiino-psykholohichnomu vplyvu v khodi myrotvorchoi misii pidrozdiliv Zbroinykh Syl Ukrainy* [Some aspects of counteracting the negative

¹ Закон про розвідувальні органи України 2001 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 94–107.

² *Військовий стандарт. Інформаційна безпека держави у воєнній сфері. Терміни та визначення: ВСТ 01.004.004 – 2014 (01) 2014* (Міністерство оборони України). Київ.

- information and psychological impact during the peacekeeping mission of the Ukrainian Armed Forces]. <<http://defpol.org.ua/site/index.php/ru/arhiv/2009-09-10-11-54-49/244-2009-09-12-09-51-16>> (2019, November, 26). [in Ukrainian].
6. Zharkov, Ya. *Nebezpeky osobystosti v informatsiinomu prostori* [Dangers of personality in the information space]. <[http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2554\(2930\)](http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2554(2930))> (2019, November, 24). [in Ukrainian].
  7. *Zakon pro natsionalnu bezpeku Ukrainy 2018* [Law on National Security of Ukraine] (Verkhovna Rada Ukrainy) [Verkhovna Rada of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine], 3, 4, 8, 9, 16, 23, 24. [in Ukrainian].
  8. *Zakon pro rozvidualni orhany Ukrainy 2001* [Law on Intelligence Bodies of Ukraine] (Verkhovna Rada Ukrainy) [Verkhovna Rada of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine], 94–107. [in Ukrainian].
  9. Karpenko, A. *Antyukrajinski tendentsii v ukrainskii derzhavi* [Anti-Ukrainian tendencies in the Ukrainian state]. <www.inshi.info/infowar/antukrajinski_tendencii_karpenko> (2019, November, 21). [in Ukrainian].
  10. Nesterovych, I.H., Chabanenko, O.V. (2017). Informatsiino-psykholohichna viina RF ta samoproholoshenykh DNR ta LNR proty Ukrainy v umovakh provedennia ATO [Information-psychological war of the Russian Federation and self-proclaimed DPR and LPR against Ukraine in the conditions of anti-terrorist operation]. *Visnyk voiennoi rozvidky* [Bulletin of Military Intelligence], no. 45, 10-15. [in Ukrainian].
  11. Pievtsov, H.V., Zalkin, S.V., Sidchenko, S.O., Khudarkovskyi, K.I. (2015). Informatsiino-psykholohichni operatsii Rosiiskoi Federatsii v Ukraini: modeli vplyvu ta napriamky protydii [Information-psychological operations of the Russian Federation in Ukraine: models of influence and directions of counteraction]. *Nauka i oborona* [Science and defense], no. 2, 28-32. [in Ukrainian].
  12. *Pohliad z Ukrainy* [View from Ukraine]. <<http://uaian.livejournal.com/7024.html>> (2019, November, 28). [in Ukrainian].